

פרד"ס לשולחן שבת

אוצרות גזוים מגאונותם וחדירותם של גדולי הדורות
מבחר ערוך ומלוקט מספר שיראה אור בע"ה בהוצאת מ.ד.

גליון 557 - שנה י"א - כל הזכויות שמורות ©

שב"ק פרשת זיי שרה השפ"ה

מדוע תלו חז"ל את היופי בגיל שבע

מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים (כג א) פרש"י בת כ' כבת ז' ליופי.

יש להקשות שהרי אין יופי ניכר אצל ילדה בת ז' אדרבא יותר ניכר בבת כ' וא"כ היה לומר בת ז' כבת כ' ליופי. כדי ליישב זאת יש להקשות קושיא נוספת, אברהם אמר לשרה הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את ואמר לה זאת בזיקנותה וקשה הרי כבר ידע שהיא יפה שהתורה מוכיחה עליה שהכל סכין ביופיה ומהו "עתה ידעתי".

ויש ליישב דבחו"ל יש טעם נוסף מדוע נקראת יסכה לפי שהיתה סוכה ברוח הקודש ויתכן לומר שמה ששרה היתה יפה היה מפני ששרתה עליה רוח הקודש אומנם כאשר ירד אברהם עם שרה למצרים ומצרים היתה ארץ מלאה גילולים ושם לא שרתה עליה שכינה ומעתה אם יופיה מחמת רוח הקודש א"כ במצרים שאין לה רוה"ק לא אמור להיות לה יופי מיוחד, ומיושבת הקושיא היטב אכן ידע אברהם ששרה יפת מראה כעדות התורה הכל סכין ביופיה אך חשב אברהם שיופיה מחמת שסוכה ברוה"ק אבל כשהגיע למצרים וראה שנשארה ביופיה הרי שאי"ו מחמת רוה"ק לכן אמר הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את.

ועפי"ז תתייב הקושיא הראשונה, דאיתא בגמ' ב"ב (יב:) מיום שנחרב בית המקדש ניתנה נבואה לשוטים וקטנים משמע שעד אז לא היתה שורה נבואה על קטנים, ולפי"ז כאשר היתה שרה בת כ' בודאי היתה יפה שהרי היתה סוכה ברוה"ק ואי"ו הוכחה שהיתה יפה אבל מה שהיתה יפה בגיל שבע ודאי אינו בגלל רוה"ק שהרי קודם חורבן בית המקדש לא שרתה שכינה על קטנים וממילא מה שהיתה יפה בגיל שבע זה הראיה האמיתית שהיתה יפה.

ושפיר אמרה תורה דוקא בת ז' ליופי דאה"נ בגיל כ' יותר ניכר היופי אך אי"ו הוכחה שהוא יופי אמיתי ולא מחמת רוה"ק אבל מגיל ז' יש הוכחה שהיופי הוא שלה.

תפארת יהונתן

הטעמים שעיקבו את קבורת שרה

ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה (כג א) משמעות הפסוק הוא שהתעכבה קבורת שרה בשביל שאברהם יבוא להספידה, ואיתא בגמ' סנהדרין (מו:) שמוטר לעכב הקבורה רק לכבוד הנפטר וכאן התעכבה הקבורה כיון שניחא לשרה שהתייקר אברהם על ידה.

צריך להבין מה ניחא לשרה בזה, עוד צריך להבין דנפסק בשו"ע (יו"ד סי' שנד) אשה שמתה אין להשהותה כי רוב הנשים מתות נדות וכיצד עיקבו קבורתה, והנה קושיא זו יש ליישב ע"פ מאי דאיתא בגמ' נדה (ט). חרדה מסלקת את הדמים ושרה מתה מתוך חרדה כפי שפירש רש"י שבא השטן ובישר לה את בשורת העקדה ופרחה נשמתה א"כ לא מתה מתוך נדות ואפשר להשהותה, אך עדיין קשה מה השתבחה שרה בזה שהמתינו לאברהם.

ויש לפרש שהנה יש להבין מדוע חרדה שרה כששמע על עקידת יצחק הלא זה היה רצון ה', ויש לפרש טעם חרדתה שהרי ליצני הדור היו אומרים מאבימלך נתעברה שרה ויצחק בנו של אבימלך ולא של אברהם, ולפי"ז אם אברהם היה שוחט את יצחק היו ליצני הדור מוכיחים כדבריהם שאינו בנו שאם היה בנו לא היה שוחטו אלא הוא בנו של אבימלך ועי"ז תזולזל שרה שזינתה עם אבימלך ברם כאשר בא אברהם להספידה מוכח שלא מאבימלך נתעברה שרה דא"כ שזינתה עמו לא היה אברהם טורח לבוא להספידה ומאחר שבא להספידה מוכח שלא זינתה.

נמצא שמה שבא להספידה היה שבח לשרה שהוכח שלא מאבימלך נתעברה ושפיר עיקבו קבורתה דהיה זה שבח בעבורה. תפארת יהונתן

כמה ימים היו לאברהם למספד

ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה (כג ב) פירש רש"י טעם שנסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק מפני שע"י העקידה פרחה נשמתה של שרה.

יש להקשות דאיתא בגמ' מו"ק ג' ימים לבכי ז' ימים למספד הרי שלבכי יש פחות זמן מלמספד וא"כ לבכי היה ראוי להקדים הבכי שהוא פחות זמן ואח"כ המספד שהוא יותר זמן.

ויש ליישב דאיתא בחז"ל שהעקידה היתה ביוה"כ וא"כ ביוה"כ מתה שרה והדרך חזרה מהעקדה היתה ג' ימים נמצא שהגיע אברהם יום אחד לפני סוכות ובהגיע ימי חג סוכות בטלה ממנו גזירת שבעה נמצא א"כ שכשהגיע אברהם היה לו אותו הזמן לבכי ולמספד דהמספד לא נמשך ז' מים ולכן לא הוקדם הבכי למספד.

מים יחוקאל

מהיכן ההוכחה ששרה מתה כי מסרה דין לשמים

ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה (כג ב) בגמ' ר"ה (טז:) איתא כל המוסר דין על חבירו הוא נענש תחילה שנאמר ותאמר שרי אל אברם חמסי עליך וכתוב ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה ופרש"י הוא קבר אותה, צריך להבין מה כוונת רש"י בהוספתו "הוא קבר אותה" פשיטא הרי מתה לפניו.

ויש ליישב שהוקשה לרש"י מדוע הגמ' צריכה להביא הפסוק של "ויבוא אברהם" כדי להוכיח הרי אנו ידועים שמתה לפניו וזה בא ליישב ובהקדם, בבעל הטורים פירש מה שכתוב לבכתה בכ' קטנה מפני שלא בכה עליה הרבה כי היא גרמה המיתה לעצמה כשמסרה דין לשמים והרי היא כמאבד עצמו לדעת דאין מספידין אותו, וקשה וכי כל העובר עבירה ונענש במיתה נחשב מאבד עצמו לדעת הרי בהדיא נפסק בשו"ע (ח"מ סי' שמה) דגנב או גזלן שהמלכות הרגה אותם מתאבלים עליהם הרי שאין להם דין של מאבד עצמו לדעת ובפרט ששרה הרי לא ידעה שהמסור דין לשמים נענש תחילה וא"כ ודאי לא תיחשב מחמת כך כמאבד עצמו לדעת.

מה החסד לאברהם בזה שתהיה כלתו בעלת חסד

ועשה חסד עם אדוני אברהם (כד יב) יש לתמוה דלכא' מה שביקש למצוא נערה בעלת חסד כפי אשר חיפש זה חסד עם יצחק ומדוע אמר אליעזר דיהיה זה חסד עם אברהם. וי"ל שהרי רש"י פירש שאברהם כתב כל אשר לו ליצחק הרי שמרגע שנושא יצחק אשה כל רכוש אברהם שלו ונשאר אברהם בלי נכסים וממילא יהיה אברהם סמוך על שלחן יצחק בנו. ואם אשת יצחק תהיה צרת עין הרי שלא תזון את אברהם כראוי לכן אמר אליעזר דהחסד הוא עם אברהם.

תורת משה

מדוע נחשב ששאל אליעזר שלא כהוגן

והיה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה כו' אותה הוכחת לעבדך ליצחק (כד יד) בגמ' תענית (ד.) איתא שלושה שאלו שלא כהוגן לשנים השיבם כהוגן ואחד מהם זה אליעזר ששאל שלא כהוגן שאמר הנערה אשר אומר אליה הטי נא כדך תהיה ליצחק ויכול להיות שנערה סומא או חוגרת היתה מטה את כדה והיה יצחק נשוי לבעלת מום והשיבו הקב"ה כהוגן שרביקה היתה זו שהטתה את כדה. ויש להקשות מדוע שאל שלא כהוגן הרי אם היה רואה שמגיעה נערה חוגרת או סומא לא היה פונה אליה לומר לה הטי נא כדך ורק לנערה שאינה בעלת מום יפנה בבקשה זו וא"כ לא יתכן שנערה בעלת מום תטה כדה, ויש לומר שנחשב ששאל שלא כהוגן משום שיכול להיכשל בנערה בעלת מום שבסתר שאליה יפנה ותטה כדה.

ואכן תוס' (ד"ה אפילו) כתב יכול אפילו חוגרת שיהיה לה אפילו רגל של עץ והוא לא יהיה רואה או סומא כגון שיש לה עינים יפות ואינה רואה כלל עכ"ל ונראה שהוקשה לו כנ"ל דאם יראה שהיא בעלת מום לא יפנה אליה ומדוע נחשב ששאל שלא כהוגן ולכן העמיד במום נסתר כגון שיש לה רגל של עץ או עינים יפות. אלא שיש להקשות על כך ג' קושיות, א. אם החשש הוא שיהיה לה מום נסתר מדוע נקרא שביקש שלא כהוגן הלא אף אם לא היה שואל כלל היה יכול להיכשל בזה, כלו' שלא היה מבקש כלום והיתה מגיעה נערה והיה אליעזר לוקחה ויתכן שהיא בעלת מום נסתר ונמצא שחשש זה אינו שייך לעצם שאלתו.

ב. מדוע אם תהיה בעלת מום נסתר יחשב זאת למכשול הלא משנה ערוכה היא בכתובות (עב:) כנסה סתם ונמצאו בה מומין תצא בלא כתובה וכל המומין הפוסלין בכהנים פוסלין בנשים וא"כ אם תהיה סומא או חוגרת בסתר יתבטלו הקידושים. ג. כלל הוא בדיני שליחות שכשהשליח עיוות אין שליחותו שליחות דאומר לו הבעה"ב לתיקוני שדרתיך ולא לעיוותי וא"כ אם תהיה בעלת מום בטלה השליחות ואינה מקודשת ואין מכשול משאלת אליעזר.

לכן נראה לפרש פירוש חדש בדברי הגמ' דנחשב ששאל שלא כהוגן, שאי"ז שלא כהוגן כי תהיה אשת יצחק בעל מום שבסתר אלא שדברי אליעזר כשלעצמם נחשבים שלא כהוגן כי הוא אמר שהנערה אשר אומר אליה כו' זו הוכחה שהיא לעבדך ליצחק וזה לא נכון כי אי"ז הוכחה ודאית שהרי אם תמצא בעלת מום יתבטלו הקידושים ותבטל השליחות נמצא שאי"ז הוכחה מוכרחת וממילא שאל אליעזר שלא כהוגן באומרו שזו תהיה הוכחה דהיא ליצחק.

תורתך שעשועי
לבעל הפני מנחם

ויש לפרש באופן אחר מדוע נחשבה שרה כמאבד עצמו לדעת, שבפרקי דר"א איתא כשהשטן בא לומר לשרה על העקידה החלה בוכה ומייללת עד שיצאה נשמתה וא"כ במה שבכתה ויללה כ"כ עד שיצאה נפשה נחשב לה כמאבד עצמו לדעת.

ובשו"ע (שם) איתא המאבד עצמו לדעת אין מספידין אותו ואין מייללין עליו ואין מתאבלין עליו אבל עומדים עליו בשורה ומברכין עליו ברכת אבליים זה הכלל כל שהוא כבוד לחיים עושיין וכל שהוא כבוד למת אין עושיין, ובגמ' סנהדרין (מו) יש ספק האם מה שמספדים את המת זה כבוד לחי או כבוד למת ומסיקה דזה כבוד למת כדמוכח מאברהם שאם זה כבוד לחי וכי משום כבוד אברהם השהו את שרה ולא קברוה מיד אלא הכרח זה כבוד למת ולכן השהו את שרה משום כבודה והגמ' דוחה דזה כבוד לחי ורק שלשרה עצמה היה נח שיהיה כבוד לאברהם, אלא דזה ניחא רק ביחס לבני חת שלכן המתינו מלקובריה כי סברו ששרה רוצה שיתכבד אברהם אבל כשבא אברהם ודאי לא היה משהה אותה עוד משום כבודו שרוצה להספידה בהכרח זה כבוד המת.

ועפי"ז יייתי אל המכוון, הגמ' רוצה להוכיח ששרה מתה תחילה מפני שמסרה דין לשמים כשאמרה חמסי עליך ולא מפני שבכתה הרבה ואיבדה עצמה לדעת ולזה מביאה את הפסוק של יבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה ואם מיתתה היתה בגדר מאבד עצמו לדעת מחמת הבכי לא היה אברהם בא להספידה דאין מספידין מי שאיבד עצמו לדעת בהכרח שמיתתה מפני שמסרה דין לשמים ומצד זה אכן אינה כמאבד עצמו לדעת, אלא שהוקשה לרש"י אולי אכן מתה מחמת בכייתה והוי כמאבד עצמו לדעת ומה שאברהם הספידה הוא כי זה כבוד לחי ודבר שהוא כבוד לחי עושים אף למאבד עצמו לדעת לכן מוסיף רש"י "הוא קבר אותה" ואם הספד הוא כבוד לחי אה"נ בני חת עיכבו הקבורה עד שיבוא אברהם דנח לשרה שיתכבד בה אברהם אבל אברהם עצמו כשהגיע לא היה מעכב קבורתה משום כבודו אלא קובריה מיד ומדוע לא קבר אותה מיד בהכרח שהספד הוא כבוד למת לכן אף כשהגיע לא קבר אותה מיד ומאחר וזה כבוד למת אי נימא דהיתה בגדר מאבד עצמו לדעת לא היה אברהם מספיד אותה אלא ע"כ שלא מתה מחמת בכיה אלא מפני שאמרה חמסי עליך ומחמת אמירה זו לא הית בגדר מאבד עצמו לדעת.

ושפיר נקטה הגמ' אף קרא ד"ויבא אברהם" והוצרך רש"י להוסיף הוא קבר אותה דכל זה חלק מהוכחת הגמ' שמתה כי מסרה דין לשמים.

יעלת חן (בשם אביו)

אברהם הספיד תחילה כיון שהגיע באיחור

לספוד לשרה ולבכותה (כג ב) יש להקשות דדרך העולם תחילה לבכות ואח"כ להספיד ומדוע כאן כתיב תחילה לבכור ואח"כ לספוד.

ויש ליישב שהרי אברהם בא ממקום רחוק שהגיע מהר המוריה שבירושלים והיה צריך לבוא לבאר שבע ממילא האנשים שהיו שם היו כבר מעת הפטירה והתעכבו וכעת אם כשיבוא אברהם יתחיל לבכות ואח"כ יספיד הרי שתתעכב עוד הקבורה כדאיתא בסנהדרין (מו:) שהתעכבה קבורת שרה בעבור ההמתנה לאברהם לכן לא רצה אברהם לעכב עוד אלא תחילה הספיד ואח"כ בכה.

א.ה. - בבעלי התוס' עה"ת איתא מעין זה בתוספת שהרי הדרך מהר המוריה לבאר שבע היתה ג' ימים כדאיתא בפר' וירא שההלוחן היה ג' ימים, ואיתא בגמ' מו"ק ג' ימים לבכי שבעה ימים להספד וא"כ כשהגיע אברהם עברו הג' ימים הראשונים שבהם בכו כולם והחלו ימי המספד לכן תחילה הספיד כיון שהציבור עסק בהספד ואח"כ בכה).

העמק דבר

מוקדש לעילוי נשמת
שלמה בן שמחה סימיטיה ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

מוקדש לעילוי נשמת
עמיר עמרם בן חנה ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.